

LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS

LIETUVOS
ISTORIJOS
METRAŠTIS
2011 metai

1

LITHUANIAN INSTITUTE OF HISTORY

THE YEAR-BOOK
OF LITHUANIAN
HISTORY

2011

1

Vilnius 2012

LITAUISCHES INSTITUT FÜR GESCHICHTE

JAHRBUCH
FÜR LITAUISCHE
GESCHICHTE

2011

1

Vilnius 2012

UDK 947.45
Li 237

Žurnalo leidybą finansavo

LIETUVOS MOKSLO TARYBA

NACIONALINĖ LITUANISTIKOS PLĖTROS 2009–2015 METŲ PROGRAMA
Finansavimo sutartis Nr. LIT-2-65

Redakcinė kolegija:

Egidijus ALEKSANDRAVIČIUS
Vytauto Didžiojo universitetas

Alfonsas EIDINTAS
Vilniaus universitetas

Jan JURKIEWICZ
Adomo Mickevičiaus universitetas Poznanėje

Zigmantas KIAUPA (pirmininkas)
Lietuvos istorijos institutas

Česlovas LAURINAVIČIUS
Lietuvos istorijos institutas

Ingė LUKŠAITĖ
Lietuvos istorijos institutas

Bronius MAKASKAS
Vytauto Didžiojo universitetas

Jolita MULEVIČIŪTĖ
Kultūros, filosofijos ir meno institutas

Rimvydas PETRAUSKAS
Vilniaus universitetas

Edmundas RIMŠA
Lietuvos istorijos institutas

Jolita SARCEVIČIENĖ (sekretorė)
Lietuvos istorijos institutas

Vladas SIRUTAVIČIUS
Lietuvos istorijos institutas

Saulius SUŽIEDĖLIS
Milersvilio universitetas

Joachim TAUBER
Nordost-Institut Liuneburge

Šio žurnalo straipsnių pavadinimai ir santraukos cituojami duomenų bazėse:

Articles appearing in this journal are abstracted and indexed in:
HISTORICAL ABSTRACTS. AMERICA: HISTORY AND LIFE.
EBSCO Publishing

Recenzijos skelbiamos duomenų bazėje recensio.net
Reviews appearing in this journal are published in recensio.net

ISSN 0202-3342

© Lietuvos istorijos institutas, 2012
© Straipsnių autoriai, 2012

MOKSLO GYVENIMAS

TARPTAUTINĖ MOKSLINĖ KONFERENCIJA „ŽALGIRIUI – 600. ISTORINIAI MŪŠIAI LIETUVOS DIDŽIOSIOS KUNIGAİKŠTYSTĖS RAŠTIJOJE“

2010 m. sukako 600 metų nuo svarbaus Lietuvos valstybei istorinio įvykio – Žalgirio mūšio pergalės. Šio jubiliejaus proga Lietuvių literatūros instituto Senosios literatūros skyriaus mokslininkai 2010 m. lapkričio 25–26 d. surengė tarptautinę mokslinę konferenciją „Žalgiriui – 600. Istoriniai mūšiai Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės raštijoje“ (*VIII Jurgio Lebedžio skaitymai*), kurią parėmė Lietuvos mokslo taryba ir Kultūros rėmimo fondas.

Nuo kitų šiai progai skirtų Lietuvos ir užsienio mokslinių renginių, kuriuos organizavo daugiausia istorikai, ši konferencija skyrėsi visų pirma pasirinkta problematika. Jubiliejiniams Žalgirio pergalės metais pasinaudota galimybe plačiau aptarti ir kitus istorinius LDK mūšius bei jų vaizdavimą raštijos paminkluose. Aptarta svarbių Lietuvos likimui mūšių recepcija ne tik raštijoje, bet ir visuomenėje, istorinės atminties tradicijoje. Analizuoti mūšių vaizdavimo literatūriniai, semantiniai, visuomeniniai aspektai, karinių įvykių atspindžiai įvairių žanrų kūrinuose: laiškuose, atsiminimuose, poezijoje, proginuose leidiniuose, istoriografijoje. Pranešimus skaitė Lietuvos (8), Lenkijos (7), Baltarusijos (4) ir Rusijos (2) mokslininkai. Su jais diskutuota aktualiais klausimais, užmegzti nauji ir sutvirtinti esami moksliniai ryšiai.

Abiejų dienų konferencijos pranešimai pagal tematiką buvo suskirstyti po keturias sesijas. Konferenciją atidarė Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto direktorius Min-daugas Kvietkauskas.

Pirmąją sesiją pradėjo pranešimai, skirti Žalgirio mūšio vaizdavimui įvairiuose šaltiniuose. Darius K u o l y s (Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas) apžvelgė Žalgirio mūšio aprašymų kaitą nuo ankstyvųjų Lietuvos metraščių iki Apšvietos vadovėlių. Prelegento nuomone, LDK pasakojimas pavertė Žalgirį Lietuvos tautos tapatybei svarbiu

simboliniu vaizdiniu. Sergejus Žemaitis (Sankt Peterburgas) aptarė Žalgirio mūšio aprašymus ir jų galimus šaltinius rusų metraščiuose. Andrzejus Dąbrówka (Varšuva) pranešimą skyrė dovocinio elgesio karinių veiksmų metu temai. Remdamasis istoriniais duomenimis (taip pat ir apie jos melodijos galimas ištakas) ir naujais tyrimais mokslininkas pateikė savo išvalgas, kodėl būtent lenkiška giesmė „Bogurodzica“ buvo giedama prieš Žalgirio mūšį. Kęstutis Gudmantas (LLTI) pratęsė Žalgirio mūšio vaizdavimo metraščiuose temą. Jis kalbėjo apie Bychoveco kronikoje esantį šio istorinio įvykio aprašymą, apie jo šaltinius ir kontekstą.

Antrąją pirmosios dienos sesiją pradėjo Jano Okońio (Lodzė) pranešimas apie dvi renesansines Žalgirio mūšio vizijas, pateiktas Jano Kochanowskio ir Motiejaus Strijkovskio veikaluose. Pranešėjas teigė, kad nepaisant daugelio skirtumų, šių autorių Žalgirio mūšio vaizdavimuose galima rasti bendrų Renesanso historiografijai būdingų elementų. Dalios Dilytės (LLTI) pranešime buvo analizuojamas Alberto Vijūko-Kojalavičiaus „Lietuvos istorijoje“ esantis Žalgirio mūšio aprašymas. Šio autoriaus aprašytas Žalgirio mūšio kovos lauko epizodas susideda iš dviejų lygių dalių. Prelegentės nuomone, pirmoje dalyje Kojalavičius atlieka istoriko menininko, o antroje – istoriko mokslininko vaidmenį. Mat pirmoji aprašymo pusė esanti turtinga veiksmo dinamikos ir ryškių detalių, o antroje pateikta daugiau informacijos. Irina Gerasimova (SanktPeterburgas) skaitė pranešimą apie 1655 m. rusų kariuomenės įvykdytą Vilniaus užgrobimą. Pranešėja bandė atkurti tų įvykių vaizdą, panaudodama naratyvinius ir dokumentinius šaltinius, tarp jų – ir mažai žinomus, taip pat aptarė to meto Vilniaus gyventojų skaičiaus ir sudėties klausimus. Po pranešimo buvo sugiedotos dvi tvano epochos giesmės: „Aukšinė tėvynė Lietuvos kunigaikštystė“, „Dieve maloningas“. Jas atliko Irina Gerasimova (vokalas) ir Elena Lebedeva (gitara).

Trečiąją sesiją pradėjo Darius Baronas (Lietuvos istorijos institutas) pranešimu apie Pilėnų gynybos įvaizdžio raidą XV–XIX a. istorikų ir rašytojų veikaluose, pateikdamas ir „netradicinius“, labiau pagrįstus autentiškais įvykiais vertinimus. Albina Semiančuk (Gardinas) savo pranešime aptarė 1514 m. mūšį prie Oršos ir jo vaizdavimą XVI a. lenkų kronikose. Analizuodama tam tikrą teksto archeologiją, pranešėja nurodė kai kuriuos rašytinės LDK kultūros probleminius klausimus ir išryškino kolektyvinį tapatybės kūrimą jos visuomenėje. Mintautas Čiurinskas (LLTI) savo pranešime apžvelgė, kokį poveikį įvairioms LDK raštijos ir apskritai kultūros sritims, taip pat kultūrinio gyvenimo kontekstui turėjo 1514 m. LDK kariuomenės pergalė prieš Maskvos kariuomenę prie Oršos.

Ketvirtąją sesiją pradėjo Darius Antanavičius (LII), aptardamas žinomus ir nežinomus Larso Bojerio veikalo „Carolomachia“ (1606) šaltinius, analizuodamas šio kūrinio žinių patikimumą ir vertę. Pranešėjas konstatavo, kad autorius, savo akimis nematęs Salaspilio (Kirchholmo) kautynių, rėmėsi spausdinta ir rankraštinė medžiaga, mūšio dalyvių pasakojimais, taip pat savo paties tiesioginėmis žiniomis. Živilė Nedzinskaitė (LLTI) skaitė pranešimą apie Chotino (1621) mūšio vaizdavimą Motiejaus Kazimiero

Sarbievijaus kūryboje. Pranešėjos teigimu, šis mūšis autoriui tapo pasipriešinimo prieš turkų grėsmę ir prieš bet kokią blogį ženklą, o LDK jėzuitų kolegijų dėstytojai, aiškindami ir analizuodami šlovinamųjų odžių rūšis, jų struktūrą ir galimus kompozicijos būdus, pasitelkdavo kaip sektinus pavyzdžius minėtos tematikos Sarbievijaus kūrinius, kurie buvo cituojami ne vien kaip puikiai atitinkantys to meto poetikos kanonus, bet ir plečiantys mokinių akiratį, formuojantys vertybes ir žadinantys patriotinę dvasią. Ketvirtąją sesiją užbaigė Astos Vaškeleienės (LLTI) skaitytas pranešimas „Pergalės prie Vienos šimtmečio paminėjimas XVIII a. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės aktualijų kontekste“. Pranešime plačiau aptartas Vilniaus akademijos spaustuveje išleistas dramatis kūriny „Dzielo teatralne“ (Teatrinis veikalas, 1784), atspindintis 1773 m. Edukacinės komisijos įvykdytą mokymo programų reformą. Dramoje minimi trys pergalingai pasibaigę lenkų–turkų karo (1683–1699) mūšiai, bet jie, pranešėjos teigimu, nėra pagrindinė kūrinio tema.

Pirmąjį antros dienos pranešimą apie XIII a. vykusią karų tarp lietuvių ir rusų vertinimus amžininkų ir vėlesnių kartų akimis perskaitė Henadzis Siemianchukas (Gardinas). Pranešėjas akcentavo, kad nėra išsamesnių šiuolaikinių tyrimų šia tema, taip pat aptarė naujų tyrimo metodų pasirinkimo problemas. Antrasis pirmosios sesijos pranešimas, kurį perskaitė Uladzimiras Karotki (Minskas), buvo skirtas istoriniam ir meniniam Žalgirio mūšio vaizdavimui senojoje baltarusių literatūroje. Žanna Nekraševič-Karotkaja (Minskas) savo pranešime aptarė Jono Visliciečio epopėje „Prūsų karas“ (1516) pavaizduotą Žalgirio mūšį. Tyrėjos teigimu, autoriaus dėmesio centre – Jogailaičių dinastijos istorija ir jos „šlovė“, o Žalgirio mūšis jo vertinamas kaip šios dinastijos *omen faustum* (laimingas ženklas).

Antrąją sesiją pradėjusio Marcino Bauerio (Lodzė) pranešime buvo analizuojamas religinis mūšiu, vykusiu tarp Abiejų Tautų Respublikos ir Rusijos XVII a., pavaizduotą Samuelio Maskevičiaus ir jo sūnaus Boguslovo veikaluose, aprašymų aspektas. Tyrėjas kalbėjo apie religinę stilizaciją šių autorių pasakojimuose, apie metafizinių, o ne žemiškų dalykų išryškirimą.

Trečiosios sesijos pranešimuose buvo kalbama apie mūšius prie Ulos (1564) ir Smolensko (1611). Alehas Dzianovičius (Minskas) pranešime aptarė nepublikuotą Motiejaus Strijkovskio poemos „Mūšis prie Ulos“ tekstą, saugomą Rusų literatūros instituto rankraščių skyriuje – „Puškino namuose“ Sankt Peterburge. Pasak pranešėjo, šis rankraštis, parašytas lenkų kalba, labai menkai žinomas humanitarams, jo būklė esanti prasta, nors didžioji teksto dalis įskaitoma. Pirmieji du rankraščio puslapiai – tai Strijkovskio autografas. Mariola Jarczycowa (Katovica) aptarė tekstus, vaizduojančius Smolensko šturmą (1611), išspausdintus Vilniaus Karcano spaustuveje ir kituose XVII a. veikaluose. Trumpus Karcano leistus tekstus pranešėja pristatė to meto proginės ir memuarų literatūros kontekste. Michałas Kuraniš (Lodzė) analizavo reliacijas apie Smolensko šturmą: jų literatūrinės tradicijas ir komunikacines funkcijas. Tyrėjas aptarė šių veikalų komunikacinės funkcijos kaitą ir pačios Smolensko pilies užėmimo vaizdavimo būdus, priklausomai nuo autoriaus pasirinktos tradicijos ir persvazinio tikslo.

Paskutiniąją sesiją pradėjo Anna Nowicka-Struska (Liublinas) pranešimu apie Ignaco Kuligowskio aprašytą Chotino mūšį su turkais (1673). Šis veikalas, pasak tyrėjos, iki šiol netirtas literatūrologiškai, – tai plati epinė poema, atliekanti dienoraščio funkciją. Ją pranešėja lygino su kitomis reliacijomis apie Chotino mūšį, konstatuodama, kad šis veikalas kur kas detalesnis, rodantis šaltinių diferencijavimą, aukštą autoriaus literatūrinę kultūrą, puikų orientavimąsi Lietuvos politiniuose reikaluose ir magnatų reliacijose. Paskutinį pranešimą konferencijoje perskaitė Magdalena Ślusarska (Varšuva). Ji kalbėjo apie tai, koks svarbus Abiejų Tautų Respublikos edukacijai, visuomenės švietimui buvo istorinis mokymas apie karinius įvykius, o jų įamžinimas, minėjimas – kaip politinio mito elementas – dar labai ilgai buvo populiarus proginėje literatūroje.

Konferencijos medžiagą numatyta publikuoti artimiausiame mokslo žurnalo „Senoji Lietuvos literatūra“ numeryje.

Dovilė Keršienė

KONFERENCIJA „LIETUVOS DIDŽIOJI KUNIGAIKŠTYSTĖ IR PROTESTANTIŠKOJI EUROPA XVII A.“

2011 m. gegužės 2–4 dienomis Lietuvos istorijos institute vyko instituto organizuota tarptautinė konferencija „Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė ir protestantiškoji Europa XVII a.“, skirta S. B. Chylinskio Biblijos vertimo į lietuvių kalbą 350 metų sukakčiai paminėti. Konferencijos organizavimą finansiškai parėmė Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos Kultūros rėmimo fondas ir Lietuvos mokslo tarybos Nacionalinės lituanistikos plėtros programos lėšos, suteiktos projektui Nr. LIT-11073.

Beveik visų kultūrų raidoje Biblijos vertimas į gimtąją kalbą buvo kultūrinis slenkstis, sudaręs galimybę daugeliui kultūros procesų prasidėti, vykti ar spartėti. Lietuvoje S. B. Chylinskio Biblijos vertimas ir jo darbas kelis šimtmečius buvo nepelnytai užmirštas, o Lietuvos istorikai ir kalbininkai tik dabar pradeda deramai tirti šios asmenybės veiklą ir jo vertimą. Tam būta objektyvių priežasčių: S. B. Chylinskis Bibliją versti pradėjo Nyderlanduose (Fryzijos provincijoje, Franekeryje) 1657 m., o baigė ir spausdino Londone iki 1661 m. Akivaizdu, kad neatlikus rimtų archyvinių paieškų tose šalyse, tyrimo darbai negalėjo būti pilnaverčiai, o jiems galimybių ilgai nebuvo. Sovietų valdymo laikotarpiu darbus stabdė ir pats tyrimo objektas – Biblijos vertimas. Situacija pasikeitė, kai Lietuva atkūrė nepriklausomybę, o kalbininkė Gina Kavaliūnaitė ėmėsi tirti S. B. Chylinskio Biblijos vertimo tekstą, vertimo pagrindus, jo biografiją bei veiklą. Konferencijos organizatoriai nusprendė chronologiniu požiūriu susitelkti į XVII a., o jame – netirtiems klausimams, susijusiems su S. B. Chylinskio gyvenimu ir veikla, nagrinėti. Jie sudaro

galimybes formuoti naujus požiūrius į Lietuvos ir Anglijos bei Nyderlandų kultūrų sątais XVII a. Galime pasidžiaugti, kad tuos sątais šiuo metu ir neformaliai tvirtina J. E. Nyderlandų Karalystės ir Jungtinės Karalystės ambasadoriai Lietuvos Respublikoje: paremia projektus, pasveikino konferencijos dalyvius, neformaliai pokalbiui pakvietė į Nyderlandų karalystės ambasadą Vilniuje.

Plenariniame posėdyje Gina K a v a l i ū n a i t ė (Lietuvių kalbos institutas) plenariniame pranešime apibūdino dabartinę S. B. Chylinskio veiklos ir Biblijos vertimo tyrimų būklę, nubrėžė tolesnės veiklos gaires. Ji teigė, jog Lietuvos mokslo garbės reikalas išleisti visus S. B. Chylinskio vertimo tekstus ir kitus jo kūrinius, visą dokumentinę medžiagą, susijusią su pačiu vertėju ir jo darbu.

Kituose pranešimuose aptartos kelios temos, skirtos S. B. Chylinskio gyventam laikotarpiui ir Lietuvos, Nyderlandų bei Anglijos kultūrų sąsajoms XVII a. bei paties S. B. Chylinskio palikimui pažinti.

Elmantas M e i l u s (Lietuvos istorijos institutas), remdamasis naujais šaltinių duomenimis, aptarė XVII a. vidurio karų LDK teritorijoje padarinius, vertėjo galimybes grįžti į LDK, nagrinėjo XVII a. vidurio karų ir Maskvos caro okupuotos LDK dalies gyvenimo realijas. Prof. Sugiko N i s h i k a w a (Tokijo universitetas) nagrinėjo XVII a. vidurio Anglijos elito požiūrį į Vidurio Rytų Europos šalių protestantų padėtį ir pastangas juos paremti, o specialiai – tos kultūrinės aplinkos, į kurią buvo patekęs S. B. Chylinskis Londone, požiūrius į LDK protestantų padėtį. Ji atskleidė vilniečio evangelikų kunigo Hartlibo brolio Samuelio Hartlibo, veikusio Londone, vaidmenį telkiant Anglijos mokslo elitą įvairialypei paramai silpstančioms Vidurio Rytų Europos protestantiškoms bažnyčioms organizuoti. Gintautas S l i e s o r i ū n a s (Lietuvos istorijos institutas), remdamasis Anglijos XVII a. spauda, pateikė tyrimą, kokį Lietuvos įvaizdį buvo susikūrusi Anglijos skaitančioji visuomenė XVII a., kokioje Anglijos viešosios nuomonės terpėje skambėjo S. B. Chylinskio kreipimasis dėl Biblijos vertimo į lietuvių kalbą būtinybės. Ši pranešimų grupė pateikė naujų duomenų LDK ir Anglijos kultūrų ryšiams apibūdinti.

Kita grupė pranešimų buvo skirta akademinio pobūdžio LDK ir protestantiškos Europos ryšiams tirti. Ingė L u k š a i t ė (Lietuvos istorijos institutas), remdamasi Lietuvos evangelikų reformatų sinodo archyvo duomenimis, nagrinėjo Lietuvos evangelikų reformatų sinodo pastangas lavinti jaunimą užsienio universitetuose XVII a., sinodo sukurtos sinodo stipendininkų institucijos veiklą (vienas iš sinodo užsienio alumnų buvo S. B. Chylinskis), lankytus universitetus, jų išsiuntimo į užsienį tvarką, mastą ir kai kuriuos tų studijų protestantiškose Europos valstybėse kultūrinius rezultatus. Prof. Ferencas P o s t m a (Laisvasis Amsterdamo universitetas) sutelkė dėmesį į Lietuvos akademinis ryšius su Nyderlandais. Remdamasis Franekerio universiteto įrašų knygomis ir jo sudarinėjama išsamia Franekerio leidinių bibliografija, sudarė Franekerio universitete studijavusių (jame studijavo ir pradėjo versti Bibliją S. B. Chylinskis) ir ten dirbusių asmenų iš LDK sąrašus (V. Biržiškos sudarytuose ir skelbtuose sąrašuose kaip tik Franekerio studentų trūksta), aptarė jų kūrinius; surado Franekeryje XVII a. viduryje išleistuose proginiuose

leidiniuose iki šiol nežinotus lietuviškus tekstus. Tų leidinių kopijas profesorius padovanojo Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekai. Elzbieta Ba g i ņ s k a (Bialystoko universitetas) vieno LDK reformatų sinodo užsienio alumnų biografijos pavyzdžiu atskleidė jo karjeros galimybes, darbinę veiklą Abiejų Tautų Respublikoje, išsilavinusio reformatų kunigo kasdienio gyvenimo vaizdus XVII a. Biblijos vaidmeniui XVI–XVII a. Europos visuomenėje buvo skirti du pranešimai. Peteris E r e d i c s a s (Olandija) nagrinėjo Nyderlanduose parengtos ir išleistos *Staatenspiegel* plitimą Vengrijoje. Tą patį Biblijos tekstą pagrindu, kaip įrodė G. Kavaliūnaitė, paėmė S. B. Chylinskis. Tad ir Chylinskį galima vertinti kaip vieną iš *Staatenspiegel* sklaidos dalyvių. Stephenas C. R o w e l l a s (Lietuvos istorijos institutas) apžvelgė Šventojo Rašto vertimus Anglijoje ir Lietuvoje iki XVII a. ir kėlė klausimą, ar Lietuvoje Biblijos vertimai galėjo būti reikšmingi kaimo gyventojų krikščionimui.

S. B. Chylinskio kūrybos tyrimams buvo skirti du pranešimai, abiejuose į ją pažvelgta dar netirtais požiūriais. Prof. Eugenija U l č i n a i t ė (Vilnius) nagrinėjo S. B. Chylinskio laišku, parašytų lotynų kalba, stilių, raišką, taisyklingumą; ji priėjo išvados, kad vertėjas puikiai mokėjo lotyniškai, gebėjo pasinaudoti antikos literatūros vaizdiniais, retorinėmis figūromis. Rūta Č a p a i t ė (Lietuvos istorijos institutas) apžvelgė lotyniškojo kursyvo (turima omenyje humanistinio tipo ir gotikinio tipo kursyvai) daugiasluoksniškumą XVII a. Aptarė, kuriuo kursyvu tuo laiku rašyta Nyderlanduose, Anglijoje bei Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje. Šioje lotyniškojo kursyvo įvairovėje nagrinėjo S. B. Chylinskio raštą. Pagal jo duktą (struktūrą, raidžių pavidalus), pastebimus skirtingų epochų kursyvo stilių klotinius, priėjo išvados, kad S. B. Chylinskis rašė daugiasanklodišku, gana naujamadžių kursyvu. Jo raštas liudija puikiai išlavintą ranką ir gerą išsilavinimą.

Konferencijos pabaigoje visi iš klausė Wolfio Dieterio S y r i n g o (Berlynas) pranešimą apie būtinybę koordinuoti istorijos ir kalbos paveldo bei išteklių skaitmeninimą, parinkti perspektyvius standartus ir programas. Norintieji susirinko į seminarą – mokymus, kaip naudotis pasiūlytomis programomis. Ir paskaita, ir seminaras kėlė dalyviams klausimų, ar tos programos, kurias jau sėkmingai naudoja filologai (W. D. Syringas pritaikė programas J. Bretkūno Biblijos skaitmeninimui), gali būti naudingos ir istoriniams tekstams.

Trečią dieną konferencijos dalyviams buvo surengta ekskursija į Kėdainius. Jos dalyviai apžiūrėjo likusį kultūros paveldą Kraštotyros muziejuje, aplankė Kėdainių gimnaziją, kurią baigė S. B. Chylinskis, Radvilų sarkofagus, – pagerbė vieną iš gimnazijos mecenatų Jonušą Radvilą, taip pat studijavusį Nyderlanduose.

Konferencijai parengti pranešimai buvo pagrįsti naujais duomenimis, juose nagrinėti iki šiol netirti klausimai, todėl jie panaikino ne vieną baltą dėmę mūsų istoriografijoje. O kartu su užsienio mokslininkais pagerbė didžią Lietuvos kultūros asmenybę, išugdytą Lietuvos – Nyderlandų – Anglijos kultūrų susitikimo, tuo iš dalies sumažindami moralinę skolą, užaugintą per 300 metų žmogui, suvokusiam Lietuvos kultūros poreikius ir ėmusiam dirbti, kad būtų įgyvendinta tai, ką jau buvo padarusios arba darė daugelis Europos tautų.

Ingė L u k š a i t ė